

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кондрат І.Ю.

Національний університет «Львівська політехніка»

Упродовж останнього десятиліття кількість техногенних аварій та екологічних катастроф невпинно зростає. Потенційно небезпечні виробництва в Україні становлять велику питому вагу в структурі виробництва. На них припадає 42,8 % вартості промислових фондів та 33,8 % обсягів виробництва [4]. Тому сьогодні актуальною проблемою є створення належних умов і прийняття відповідних законів, які б сприяли ефективному функціонуванню системи екологічного страхування. Страхування відповідальності юридичних осіб за забруднення навколишнього середовища повинне забезпечувати не лише механізм матеріального відшкодування за завдання збитків, але й створювати умови для здійснення контролю за діяльністю на екологічно небезпечних об'єктах, інвестування у розвиток екологічно чистих і безпечних підприємств, а також відновлювати до нормативних показники довкілля, необхідні для забезпечення здорового існування людей [3].

Таким механізмом є екологічне страхування, призначене для створення грошових фондів за рахунок страхових внесків власників підприємств з екологічно небезпечною діяльністю для компенсації збитків, яких зазнають учасники цього фонду [1].

Основні питання екологічного страхування в Україні висвітлені в роботах Х. Р. Василюшина, С.Якимчук [5], Г. М. Луцишина [2], О. В. Козьменко, О.Л. Проценка [3] та інших. Аспекти правового регулювання екологічного страхування в Україні розглянуті в статтях С. Васильченка [1] та Л. Решетника [4]. Проте напрямки розвитку екологічного страхування та його державного регулювання в Україні потребують подальшого вивчення.

Екологічне страхування вважається одним із наймолодших видів страхування відповідальності. Як один із чинників екологічної стабілізації, він з'явився наприкінці 70-х років минулого століття внаслідок загострення екологічних проблем, як в окремих країнах, так і загалом світі. Екологічне страхування дає можливість забезпечити права третіх осіб, які зазнали шкоди внаслідок аварії на небезпечному об'єкті, шляхом отримання компенсації за шкоду життю, здоров'ю та майну; захистити майнові інтереси власників небезпечних промислових підприємств через висунення їм претензій особами, які

постраждали внаслідок аварії; запобігти банкрутству згаданих підприємств під час великої аварії та ін.

У багатьох високорозвинених країнах екологічне страхування є обов'язковим. Під обов'язковим екологічним страхуванням у Сполучених Штатах, наприклад, розуміють певні нормативи фінансової стійкості й платоспроможності компанії, дотримання яких гарантує наявність коштів на відшкодування витрат, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища.

Ризик заподіяння шкоди навколишньому середовищу аварійним забрудненням у багатьох країнах включається до стандартного договору добровільного загального страхування цивільної відповідальності підприємств. Обов'язкове страхування відповідальності за екологічну шкоду існує й здійснюється приватними страховими компаніями в Бельгії та Португалії [2].

Альтернативою обов'язковому страхуванню є банківські та інші фінансові гарантії, які надаються виробнику небезпечних відходів. В Італії умовою видачі ліцензії на збереження небезпечних речовин є наявність фінансової гарантії. Вимоги з надання фінансових гарантії для підприємств, які працюють з небезпечними відходами передбачаються законодавчими актами Австрії, Бельгії, Швеції [5].

Таким чином, у більшості високорозвинених країнах законодавчо закріплений порядок здійснення екологічного страхування. Варто також зауважити, що в деяких країнах існують альтернативні способи покриття збитків, завданих навколишньому середовищу. Поширеним є і добровільне страхування відповідальності за відшкодування збитків від аварійного забруднення навколишнього середовища в межах загального страхування цивільної відповідальності підприємств.

Основною проблемою, що гальмує розвиток екологічного страхування в Україні, є відсутність чіткого нормативно-правового регулювання здійснення страхування екологічних ризиків.

Порядок екологічного страхування регулюється Конституцією України та понад 10 законами та підзаконними актами; на розгляд Верховної Ради виносилися проекти Законів "Про обов'язкове екологічне страхування", "Про екологічне страхування" та ін.

Незважаючи на значну кількість законодавчих актів, які мали б створювати передумови для становлення цього виду страхування, екологічне страхування в Україні поки що не розвивається. Норми цивільного та страхового законодавства повною мірою не відображають специфіку відносин у галузі охорони навколишнього природного середовища; по-різному тлумачиться термін «екологічне страхування»; немає чіткого переліку та умов здійснення видів страхування, що відносяться до екологічного.

Підсумовуючи вищезазначене, визначимо основні проблеми розвитку екологічного страхування в Україні:

- відсутність єдиного трактування терміну «екологічне страхування»;
- відсутність чіткого переліку видів страхування, що відносяться до екологічного;
- незначна кількість страхових компаній, що займаються екологічними видами страхування;
- відсутність стимулювання держави до добровільного екологічного страхування;
- не існує альтернатив обов'язковому екологічному страхуванню.

Для вирішення цих проблем, потрібно доопрацювати проекти законів щодо екологічного страхування, які не були прийняті раніше, врахувати зарубіжний досвід, та розробити законодавчий акт, який уніфікує поняття та види екологічного страхування. Також на державному рівні доцільно стимулювати безаварійну роботу та екологічну безпечність підприємств та страховиків до екологічного страхування шляхом надання певних пільг.

Запровадження екологічного страхування дасть можливість забезпечити реальну компенсацію застрахованих екологічних збитків, зменшити навантаження на державний та місцевий бюджети, надасть можливість залучити ресурси страхових компаній для інвестування економіки та компенсації збитків, нанесених внаслідок екологічних інцидентів.

1. Васильченко С. Проблеми формування законодавчої моделі екологічного страхування в Україні / С. Васильченко // Юридичний журнал. – 2003. - № 12. – С. 16-22. 2. Луцишин Г.М. Становлення екологічного страхування / Г.М. Луцишин // Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - Вип. 20.14. - С. 99-102. 3. Проценко О. Л. Екологічне страхування : український аспект / О. Л. Проценко // Вісник ТНЕУ. – 2012. – № 3. – С. 41-48. 4. Решетник Л. Окремі правові питання розвитку екологічного страхування життя та здоров'я громадян від негативного впливу джерел підвищеної екологічної небезпеки / Л. Решетник // Історико-правовий часопис, 2013.- т.№ 2.-С.88-93. 5. Якимчук С. Екологічне страхування: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні / С.Якимчук // Схід. – 2013. – Вип.3. - С. 70-74.